Lieta Nr. 2025-33-01

Satversmes tiesa 2026. gada 28. septembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2025-33-01 "Par Psihologu likuma 6. panta 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam".

Lietā vērtēts aizliegums psihologa profesijā strādāt par vardarbību vai vardarbības piedraudējumu sodītai personai.

Lieta ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka pieteicējs administratīvajā lietā vairāk nekā pirms 30 gadiem sodīts par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību. Lai gan minētā persona citus noziedzīgus nodarījumus vairs nav izdarījusi, apstrīdētā norma liedz tai strādāt psihologa profesijā, turklāt minētais aizliegums ir noteikts uz mūžu. Tādējādi apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka psihologa profesionālā darbība ir balstīta uz īpašu uzticēšanos starp psihologu un klientu. Klients psihologam var atklāt dziļi personisku informāciju, savukārt psihologs var atstāt iespaidu uz klienta emocionālo un psiholoģisko stāvokli. Tādēļ likumdevējs ir noteicis paaugstinātas prasības personām, kuras vēlas veikt psihologa profesionālo darbību. Turklāt, ja psihologa profesijā bez jebkādiem ierobežojumiem varētu strādāt par vardarbību vai vardarbības piedraudējumu sodīta persona, varētu mazināties sabiedrības uzticēšanās psihologa profesijai.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums attiecas uz visiem gadījumiem, kad persona ir izdarījusi ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu saistītu noziedzīgu nodarījumu neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. Tomēr likumdevējs nav pietiekami ņēmis vērā to, ka šādi noziedzīgi nodarījumi var apdraudēt dažādas ar Krimināllikumu aizsargātas intereses, kā arī atšķirties pēc to kaitīguma pakāpes. Personas sodāmība par minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem pati par sevi ne vienmēr objektīvi apliecina to, ka šīs personas agrākā rīcība pēc būtības nav savienojama ar psihologa profesionālās darbības veikšanu.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra: tas, ka personas rīcība noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi saderīga ar psihologa profesionālās darbības vērtībām un pamatprincipiem, pats par sevi nenozīmē, ka pēc ilgāka laika šīs personas uzvedība, personība un vērtību sistēma nevarētu atbilst psihologa profesijai izvirzītajiem standartiem. Nav pamata uzskatīt, ka ikviena persona, kura pusaudža

vecumā vai jaunībā ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai tās piedraudējumu, arī vēlāk dzīvē būs tendēta uz vardarbību un tāda paliks līdz pat mūža galam.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka individuāls izvērtējums var būt viens no līdzekļiem, ar kuriem personas pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Izvērtējumā tiktu ņemti vērā tādi apstākļi kā noziedzīgā nodarījuma kaitīguma pakāpe, aizsargājamās intereses, pret kurām konkrētais noziedzīgais nodarījums bija vērsts, personas uzvedība un rīcība pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, vecums, kurā noziedzīgais nodarījums tika izdarīts, laiks, kas pagājis kopš noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, kā arī personas attieksme pret pašas izdarīto. Tādējādi tiktu nodrošināts, ka no psihologu loka netiek izslēgtas personas, kuras objektīvi nepakļauj riskam psihologa profesionālās darbības pakalpojumu kvalitāti un uzticamu attiecību veidošanu ar klientu, kā arī nemazina sabiedrības uzticēšanos psihologiem kā attiecīgās jomas speciālistiem.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.